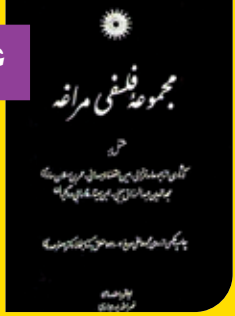

مجموعه فلسفی مراغه

مرکز نشر دانشگاهی
۱۳۸۰

این کتاب از روی یک نسخه خطی نفیس متعلق به کتابخانه دکتر اصغر مهدوی به صورت عکسی (فاکسیمله) چاپ شده است. این مجموعه که در سال‌های ۵۹۶ و ۵۹۷ هجری در مدرسه مجاهدیه در شهر مراغه نوشته شده است، شامل آثاری از فارابی و ابن سینا و ابوسلیمان سجستانی و ابوحماد محمد غزالی طوسی و عین القضاة همدانی و عمر بن سهلان ساوی و مجدالدین عبدالرزاق جیلی است.

البیاض و السواد من خصائص...

علی بن حسن
سیرجانی
موسسه پژوهشی
حکمت و فلسفه ایران

کتاب البیاض و السواد من خصائص حکم العباد فی نعت المرید و المراد که به زبان عربی است و در چارچوب همکاری‌های میان «موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران» و «موسسه مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین»، تصحیح و منتشر شده، از منابع دست اول تصوف اسلامی ایران به شمار می‌آید. در این کتاب، حدود ۳۱۰۰ فقره قول و حکایت، مقدار زیادی شعر و نام قریب به ۵۴۰ شخص آمده است.

ظفرنامه

نصرالله مستوفی
مرکز نشر دانشگاهی

تاریخ منظومی است از نویسندگان گزیده و نزهت القلوب حمدالله مستوفی، تاریخ‌نویس مشهور دوران ایلخانی که برای نخستین بار چاپ شده است. کتاب به صورت چاپ عکسی از روی نسخه منحصر به فرد متعلق کتابخانه بریتانیا تهیه شده که در سال ۸۰۷ ه.ق، هفتاد و دو سال پس از پایان سربازش آن، در شیراز به قلم محمدبن سعیدبن عبدالله الحسینی به خط نسخ کتابت شده است.

با بیان و زبان ادبی می‌نویسند چرا که علاقه وافری به داستان‌گویی دارند. داستان و حکایت در نظر ایرانی‌ها وسیله‌ای است که می‌خواهند با استفاده از آن اندیشه خود را بیان کنند.

عهد الست

یکی از مباحثی که همواره نزد محدثان، مفسران و عارفان مورد بررسی قرار می‌گیرد، موضوع «عهد الست» است. بر همین اساس تفسیرها و تعبیرهای متفاوتی نسبت به آن مطرح شده است. در این میان برخی معتقدند که الست به عهد و پیمانی اشاره دارد که خداوند در عالمی خاص به نام «عالم ذر» از همه آدمیان گرفته است. یکی از آثار مطرح پورجوادی کتاب عهد الست است که در آن سعی کرده به سرگذشت یک آیه قرآن از دریچه و زاویه عرفانی و صوفیانه بپردازد. روش این کتاب مبتنی بر تفسیر قرآن به شیوه‌ای جدید و غیرسنتی است. این اثر را صاحب‌نظران مورد نقد و بررسی قرار داده‌اند و دیدگاه‌های مختلفی را جمع به آن مطرح شده است. «سعید کریمی» استاد ادبیات درباره این اثر معتقد است: کتاب در بررسی تفاسیر و تاویلاتی است که علما و مفسران و صوفیان اسلام از اهل سنت و شیعه راجع به این آیه از قرآن ارائه داده‌اند. برخی از متفکران اسلامی این واقعه را به عنوان واقعه‌ای در طول تاریخ دیده‌اند؛ واقعه‌ای که در گذشته روی زمین اتفاق افتاده است اما برخی دیگر این واقعه را از ظرف زمان و تاریخ بیرون برده و جنبه‌ای متافیزیکی به آن دادند که با تفکر نوافلاطونی سازگاری داشت. بردن عهد الست به ساحت متافیزیکی اغلب کار شاعران و صوفیان ایرانی بوده است. صوفیان و شاعران ایرانی عهد الست را به عنوان یک اسطوره بازپروری کرده و تصویری خیال‌انگیز از آن ترسیم کردند.

سوانح عشق

یکی از اشخاصی که پورجوادی درباره‌اش آثاری را نگاشته است، احمد غزالی است. غزالی از صوفیان عاشق مسلک است چرا که رابطه انسان با خدا را از مسیر عشق میسر می‌داند. ایوان جان به عنوان یکی از آثار مهم پورجوادی درباره غزالی و آثارش نوشته شده است. پورجوادی معتقد است یکی از مشکل‌هایی که در فهم مطالب غزالی وجود دارد مسئله مفهوم‌های رمزی و استعاری (متافوریک) آثار غزالی است. وی درباره غزالی و تاثیرگذاری‌اش بر ادبیات عرفانی می‌گوید: احمد غزالی دو کار کرده است؛ یکی این است که تصوفی را که در خراسان و در بغداد بوده بسط داده است. این تصوف خودش دارای متافیزیکی بود. این شخص متافیزیکی و ماوراءالطبیعه را بر اساس مفهوم عشق بنا کرده است. همین‌طور مراتب عشق که نزول می‌کند به این عالم و همراه با روح دوباره می‌خواهد برگردد. غزالی در واقع کل فلسفه هستی انسان را بر اساس نزول و صعود عشق، همراه با جان یا روح آدمی وصف و بیان کرده است و همین فلسفه‌ای است که اساس تفکر شاعرانه اشخاصی مثل عطار، سعدی، مولوی، حافظ و... را تشکیل می‌دهد. در پایان باید گفت برخی معتقدند که سبک تحلیلی و پژوهشی پورجوادی بر محققان و پژوهشگران عرفان، فلسفه و ادبیات تاثیرگذار بوده است. در واقع وی توانسته است میان فلسفه، ادبیات و عرفان پیوندی برقرار کند تا خط فکری تازه‌ای در زمینه تحلیل و بررسی آن‌ها به وجود آید.

پورجوادی از علاقه‌مندان شهاب‌الدین سهروردی است. وی همچنین سیدحسین نصر اندیشمند ایرانی و «توشی هیگو ایزوتسو» اسلام‌شناس و فیلسوف ژاپنی را از تاثیرگذاران بر اندیشه‌اش می‌داند. از آثار وی می‌توان به «بسحاق اطعمه را بهتر بشناسیم»، «داستان مرغان»، رساله الطیر احمد غزالی»، «سلطان طریقت، سوانح زندگی و شرح آثار احمد غزالی»، «ایوان جان»، «درآمدی به فلسفه افلوطین»، «حسن و عشق در ادبیات عرفانی»، «بوی جان و شکوه ایران»، «شعر و شعر، بحثی درباره فلسفه شعر از نظر عطار»، «اشراق و عرفان»، «پژوهش‌های عرفانی»، «زبان حال در عرفان و ادبیات پارسی»، «عین القضاة و استادان او»، «نسیم انس»، «عهد الست»، «اشراق و عرفان» و «کرشمه عشق» اشاره کرد.

سبک تحلیلی بررسی آثار پورجوادی نشانگر نگاه تحلیلی او به نوشته‌ها و مسائلی است که در سنت ادبی آن‌ها را از مقوله آثار ذوقی می‌پنداریم. در گذشته شرح‌های بسیاری بر این متن‌ها نوشته می‌شد اما مطالب این شرح‌ها هم از جنس همان‌ها بود. به عبارت دیگر اگر کسی بر متنی که موضوع عشق بود، شرح می‌نوشت بیشتر حرف‌های شاعرانه می‌زد و تصورش این بود که آن متن را توضیح می‌دهد. هر چند امروز هم در زمینه تصحیح متون عرفانی و شعری کارهای زیادی صورت گرفته اما وقتی به توضیح این متن‌ها می‌رسیم، محتوای آن‌ها را به دو طریق بررسی می‌کنیم؛ نخست توجه به زمینه‌های احساسی و دوم به سویی‌های انسانی، اخلاقی و اجتماعی‌ای که در آن‌ها است، توجه می‌کنیم. حال آنکه نوشته‌های پورجوادی از جمله آثار جدید فارسی است که می‌توان آن را نگرش «مرتبه دوم» یا (Second order) نامید؛ یعنی در عین حال که علاقه و حتی اعتقاد وی به این مفهوم‌ها در میان نوشته دیده می‌شود، نویسنده آن سعی می‌کند مدعی اثری را که بررسی می‌کند، منسجم کرده و به یک زبان مفهومی بیان کند. بر همین اساس به نظر می‌رسد وی می‌کوشد دیدی تحلیلی را در مسائلی وارد کند که به نظر دیگران از جنس مسائل قابل تحلیل منطقی نیستند. در تصوف عاشقانه و ادبیات داستانی در تاریخ عرفان و تصوف، دو طیف اصلی از عارفان دیده می‌شوند که هر چند در حب الهی و دوستداری خداوند مشترک‌اند اما تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای با یکدیگر دارند. گروه نخست اصحاب «سکر» هستند که رابطه گرم و شورانگیزی با خداوند پیدا می‌کنند و نظریه‌هایی در حب الهی مطرح می‌سازند که در نهایت به عشق حق و وحدت وجود منجر می‌شود. گروه دیگر اصحاب «صحو» هستند که در برابر خدا خائف و خاشع‌اند و عشق را مربوط به جهان‌های انسانی می‌دانند و در بیان رابطه عاطفی خود با خداوند از کاربرد کلمه قرآنی حب فراتر نمی‌روند.

پورجوادی از علاقه‌مندان شهاب‌الدین سهروردی است. وی همچنین سیدحسین نصر اندیشمند ایرانی و «توشی هیگو ایزوتسو» اسلام‌شناس و فیلسوف ژاپنی را از تاثیرگذاران بر اندیشه‌اش می‌داند

بر همین اساس، برخی از تصوف زاهدانه و عاشقانه سخن به میان می‌آورند و افراد شاخص حوزه تصوف را در آن قالب می‌گنجانند. در این میان، عنصر مهم مکتب تصوف عاشقانه مفهوم عشق است چرا که پیش از شکل گرفتن این مکتب، فلاسفه ما وجود را اصل می‌دانستند، در حالی که بزرگان تصوف ما عشق را جایگزین وجود کردند. گستره و عنوان آثار پورجوادی در زمینه عشق و تصوف عاشقانه نشانگر آن است که وی یکی از علاقه‌مندان و پژوهشگران برجسته در زمینه تصوف عاشقانه است. همچنین، پورجوادی بر این باور است که ایرانی‌ها بیشتر مطالب خود را